

O altfel de artă poetică

Mereu surprinzător, Al. Mușina propune cititorilor săi o nouă carte: *Teoria și practica lecturii*. Apărut la Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013, volumul reunește texte care, la o superficială privire îndreptată spre cuprins, par să țină de domenii diferite: teoria literaturii, scriere creatoare și... creație lirică originală: *Teorie, Pentru scrierea creatoare și Practică*. Mai mult, exceptând ultima secvență, aparținând, conform mărturisirii autorului, ultimilor trei, patru ani, textele reunite în primele două au fost scrise în perioade neașteptat de diferite ale creației eseistului și universitarului brașovean (dacă nu ne înșelăm, unul dintre ele este încă din 1984), dar ordonarea lor în volum dă la iveală o permanență: preocuparea lui Al. Mușina, universitarul, eseistul și poetul, pentru descifrarea tainelor creației literare în general și a celei postmoderne, în special.

Preocuparea care unește cele trei secțiuni este însă descoperirea, prin mijloace diverse, inefabilului poeziei, aflarea mecanismului prin care o realitate subiectivă / obiectivă, apropiată de o sensibilitate și transfigurată prin cuvânt devine Poezie. Încă din *Prolegomene la poezia secolului XXI*, autorul declară tranșant și... corect: „Dar, până la urmă, ce e aia «poezie adevărată»? Îmi e mai ușor să o recunosc decât să dau o definiție a ei, să o descriu chiar, fie și cât de vag”. Și, mai departe, pornind de la nevoia noastră de a ierarhiza, de a cataloga etc., el disociază între poezia *fosilizată, muzeificată* (A.M.) și cea vie, care se scrie acum, pentru că e ușor să teoretizezi pornind de la ceva ce deja a fost validat și foarte delicat să te pronunți asupra a ceea ce se ivește chiar acum, sub privirile noastre, ale receptorilor. Mai mult, există foarte multă poezie contemporană bună și foarte bună, dar „Poezie este ceea ce interesează o **singură persoană**, în momente și locuri diferite (poezia adevărată pare că ți se adresează doar ție); e scrisă pentru un cititor, pentru fiecare cititor în parte o simți a ta; bineînțeles că, până la urmă, ea e «trăită» – separat – de o multitudine de **indivizi**”.

Demonstrația teoretică este susținută de un ritm alert și de o spontaneitate a prezentării, care lasă în umbră rigoarea ști-

ințifică și riguroasa bibliografie consultată (absența notelor de subsol contribuie, la rândul ei, la imprimarea unui dinamism aparte al excursului teoretic), fapt care conferă textului un caracter vădit eseistic, dinamism, forță persuasivă și (aparentă) spontaneitate. Conexiunile realizate între poezie / literatură și reportaj, televiziune, internet sunt, credem, elemente care-l atrag pe tânărul cititor preocupat de fenomen și-i oferă o perspectivă inedită privind fenomenul literar și relația sa cu uriașul fenomen mass media contemporan. Dar creatorul Al. Mușina rămâne ironic și, cumva, detașat de impactul constat: „Mai nou, orice demers cultural capătă cu adevărat «viață» – și semnificație – dacă și în măsura în care e transmis la televizor. Sau dacă apare într-un ziar, o revistă, o carte. Dintru început, revistele sau ziarele, cărțile de asemenea, au fost și muzee, dar și show-room-uri la purtător. N-am sesizat asta pentru că nu aveam, nu puteam avea «conceptele» necesare”.

Postulatul de la care pornește cel de-al doilea capitol, cel dedicat susținerii unei idei nobile și de actualitate: necesitatea instituirii, în universitățile noastre, a unui curs de scriere creatoare, este: „*A face literatură presupune, deci, învățarea meseriei de scriitor*”. Verva eseistică încântă lectorul, indiferent dacă este sau nu de acord cu primordialitatea „slovei făurite” în raport cu „slova de foc”. Argumentele profesorului poet sunt mai mult decât convingătoare: „*una e să înveți să te exprimi corect într-o limbă și să înțelegi literatura ei și alta e să crezi, să «produc» obiecte artistice în limba respectivă*”. Și se bazează pe trei condiții greu de combătut: lectura, imitația și experimentul. Într-adevăr, fără o cunoaștere profundă a literaturii „de muzeu” (vorba maestrului!), fără a imita ceea ce aceasta a dat mai bun la iveală și, mai ales, fără a încerca să inovezi, să depășești performanța anterioară nu poți ajunge scriitor! „*Important mi se pare să observăm că poetul «cu cap teoretic» este mai «normal» acum decât «poetul privighetoare» (alibiul veșnic al «bobocilor» ce vor să-și înec maeștrii)*.” N.B.: Vorba asta-mi amintește de raportul Nichita - optzeciști!, dar și de... mai douămiista redeschidere „dilematică” a „cazului” Eminescu; în ambele cazuri, cei implicați ca reevaluatori ai „maestrilor” erau poeți „cu cap teoretic”, ceilalți – „poeți privighetoare”!

Totuși, trebuie să fim de acord cu autorul care observă că desenul, muzica, educația fizică se învață în instituțiile de învățământ superior, în timp ce a face literatură, nu. „*Scrierea creatoare te învață să fii, să te exprimi (tu însuși), cu mintea și sufletul tău, să-ți afirmi propria personalitate*.” Și, mai acid ca-n prima parte a cărții, adaugă: „*Dar ce nevoie avem noi de personalități? Noi avem nevoie de zidari, ospătari...*” Deși se preferă tonul colocvial, cu trimiteri la cotidianul binecunoscut lectorului, pledoaria lui Al. Mușina pro scriere creatoare este emoționantă și convingătoare prin argumentele produse de universitarul cu 20 de ani de experiență la catedra cursului de scriere creatoare de la Literele brașovene. Dovada cea mai evidentă e oferită de simpla enumerare a celor ce l-au parcurs și care, acum, sunt nume cunoscute în literatura noastră.

Dar secțiunea cea mai valoroasă și mai așteptată de cititorul atras de scrisul lui Al. Mușina este, evident, cea de-a treia, plasată ironic și... didacticist sub titlul „*Practică*”. Ea reunește 27 de poezii, create de Poetul Al. Mușina în ultimii ani. Dintre acestea, zece sunt, mai mult sau mai puțin, sonete (respectă canonul dispunerii strofice, dar nu și pe cel al ordonării rimelor).

Cotidianul, dramatica banalitate a clipei se îmbină cu tensionate meditații asupra trecerii, a inexorabilei treceri: „*Din sudoarea negreselor s-a născut trabucul/ Noi trebuie să muncim pe brânci, închiși în cutiuțe,/ Cu ochii lipiți de ecran. Pentru ca el,/ Gras și-n bermude, cu o cămașă largă, havaiană,/ Să-l poată savura destins pe-o terasă (Trabucul) și «Acoperite aproape cu totul/ De aur, argint și nestemate, oasele/ Sfântului. Dar unde e carnea lui? Respirația.// Unde sunt ochii lui, care-au văzut/ Ceea ce noi nu putem vedea? Unde e inima/ Care-a pompat un sânge amestecat cu lumină./ Unde e creierul lui, în care cântau/ Glasuri pe care noi nu le vom auzi niciodată.// Doar oase, aur și argint. Mereu aur și argint și nestemate.../ În locul ochilor, inimii, sângelui strălucind de acea lumină/ Pe care n-o vom putea avea niciodată» (În raclă)*”. Am remarca, în ambele texte, trecerea subtilă de la situații imaginare (în exotice sau spirituale), la tragicul vieții cotidiene, de la urmele unei vieți anonime sau exemplare, la condiția creatorului de artă...

Un „sonet”, *Asta a fost tare demult*, spune, cumva în aceeași gamă: „*Acum, adormi! Visează! Te vei trezi cândva/ În iarba înflorită din lunca de odinioară:/ Zumzăie mii de găze, la umbra stejarului e vară/ Și tu scrii-n caietul dictando o nouă poezie. Ea/ Te face să zâmbești? Sau liniștea care coboară/ În tinerele membre, în mintea care ar vrea/ Să-adoarmă cu ochii deschiși, să vadă ceva/ Ce nimeni n-a mai văzut. În tine e o scară/ Pe care, urcând, ai ajunge mai sus de nori./ Știi asta sigur. Cum știi și că o să mori./ O poveste ciudată, pe care o visează/ În fiecare zi mii de oameni. Fiindcă trează/ Cu-adevărat nu-i decât Mintea care ne-a născut./ Dar asta a fost tare, tare demult...*”

Întregul volum este, în opinia noastră, o altfel de artă poetică, o sinteză a ceea ce crede Al. Mușina că ar fi menirea scriitorului contemporan, postmodern sau doar contemporan: o demonstrație, un *pro domo*, și o exemplificare. El se adresează deopotrivă creatorilor de poezie și cititorilor de astăzi, de mâine. O carte care trebuie citită, dincolo de aspectul ei aparent eterogen, de la un capăt la celălalt, pentru că include experiența unui Janus al zilelor noastre, capabil să-și armonizeze convingeri din domenii diferite spre a oferi o viziune unică, unitară.

* *Alexandru Mușina, Teoria și practica lecturii*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2013.